

Tema e Kuvendit: "Mbijetesë e arbërishtes në shekullin XXI - forum mes aktorëve kryesorë"

Në fillim të viteve 1990', gjuhëtarët konstatuan ritme të përshpejtuara të humbjes së gjuhëve minoritare, që më pas e përcaktuan si *katastrofa gjuhësore*. Deri në vitin 2100, mendohet so do të jenë shuar 50 deri 80 për qind e gjuhëve të botës. Kjo tendencë ka vijuar të konfirmohet, me ndryshime të vogla, edhe në vitet që vijuan. Por ndërkohë, kanë filluar edhe përpjekjet e organizuara për të përballuar këtë kërcënim. Në nivel ndërkombëtar, ka një numër të madh institucionesh, gjuhëtarësh dhe studiuesish që janë përfshirë në këtë nëndegë të re të gjuhësisë, ka rrjete shkencore ndërkombëtare dhe grupe konferencash të rregullta. UNESCO ka treguar gjithashtu vëmendjen e veta nëpërmjet dokumenteve dhe studimeve për sa më sipër. Në *Atlasin e Gjuhëve të Rrezikuara*, arbërishtja figuron si gjuhë *definitivisht e rrezikuar*. Për shkak të interesit tepër të madh, kërcënimit gjithnjë e më të dukshëm, studimeve dhe vëmendjes speciale, edhe Këshilli i Europës hartoi dhe miratoi në 1998 *Kartën Europiane të Gjuhëve Minoritare e Rajonale*[1], dhe *Konventën Kornizë për Mbrojtjen e Minoriteteve Kombëtare*[2].

Është bërë mëse e qartë që koha po kalon me shpejtësi dhe po ngushtohet hapësira dhe shanset për të ndërtuar politika gjuhësore për mbijetesën e gjuhës. Studimet për arbërishten në përgjithësi kanë qenë të pakta dhe një diskutim në shkallë të gjerë është një nevojë imediate. Në synojmë që kjo konferencë të inkurajojë diskutimin e gjerë, vlerësimin e sfidës së mbijetesës, si dhe sa lidhet me sfidën globale të krizës së gjuhëve minoritare, qasjen e Europës për të mos qëndruar pasivë, pesimistë apo indiferentë. Me synimin për të rifituar kohën, gjetjet dhe qasjet kërkimore të sotme, Kuvendi fton studiues vendas dhe ndërkombëtarë që kanë njohje dhe kanë kryer kërkime në lidhje me vlerësimin e gjendjes aktuale të arbërishtes, aktorë të rëndësishëm të politikëbërjes, aktorët brenda komunitetit arbëresh: profesorë, studiues në institucione të specializuara apo studiues amatorë, aktivistë, përfaqësues të pushtetit lokal, mësues dhe aktivistë.

Impakti i synuar është që aktorët e interesuar, kryesisht mes komunitetit arbëresh, institucionet italiane, studiuesit vendas e të huaj, institucionet shqiptare në sferën politikëbërëse apo akademike, të mund të shohin dhe vlerësojnë të dhënat dhe gjetjet nga studime të deritanishme, nga modelet që ka konceptuar bota shkencore dhe fillojë përpjekjet – duke filluar nga përgatitja e politikave gjuhësore për mbështetjen e arbërishtes (dhe varianteve të shqipes që kërcënohen), deri te veprimet dhe hapat konkrete për shkollimin e arbërishtes, dhe në arbërisht, si një hap i domosdoshëm për mbijetesën e gjuhës, mbrojtjen dhe më pas zgjerimin e sferave të përdorimit të gjuhës, inkurajimit të iniciativave, sidomos nëpërmjet teknologjive të reja, garantimit të hapësirës në media dhe në komunikimin masiv, në rrjete sociale, etj.

Tematika

Diskutimi do të jetë *kryesisht* mbi disa nga temat dhe nëntemat kryesore më poshtë:

- Studimet, gjetjet dhe vlerësimet në studime europiane dhe më gjerë, veçanërisht në 30 vitet e fundit mbi gjendjen e gjuhëve të rrezikuara, rrjedhat aktuale, impakti i krijuar nga përpjekjet dhe strategjitë e ndërmarra

- Perceptimet në Shqipëri: qasja klasike akademike, (mos)veprimi politik, qartësia dhe vizioni në aspektet gjuhësore ndërkohë që gjuha po bie me shpejtësi.
- Kuadri ndërkombëtar – sa ka qenë dhe është ndihmues për arbërishten? Këshilli i Europës? BE? UNESCO? Marrëdhëniet bilaterale?
- Gjuhët e rrezikuara dhe Karta Evropiane për Gjuhët Rajonale ose të Pakicave – roli i shtetit pritës dhe shtetit mëmë.
- Vlerësimi ecurisë dhe rënies në 2-3 dekadat e fundit; projeksioni në 2-3 dekadat që vijnë. Sa do jenë përcaktuese?
- Cilat janë qasjet e besueshme, kuadri kërkimor, studimet e sotme, gjetjet & të dhënat,
- Ku dhe si mund të ndërhyhet? Në shkollë, në familje, në komunitet, në media, në sferat e specializuara, etj..
- Situata e përdorimit të arbërishtes në media: si krahasohet me standardet evropiane? Cilat janë opsionet?
- A është shteruar kapaciteti i Ligjit 482?
- Vlerësime lidhur me momentin kritik – është bërë ecuria (rënia) e pakthyeshme?
- Si komunikojnë aktorët socialë dhe institucionalë?
- Sfida dhe shanset e mbijetesës - Qasja e deritanishme për arbërishten, perceptimet nga grupe dhe kënde të ndryshme; cilat janë sfidat, çfarë po ndodh, cilat janë alternativat, cila është perspektiva dhe cilat janë prioritetet:
- Skemat, konceptet, këndvështrimi në shtresa të ndryshme: akademike, politike – çfarë bëhet? Çfarë kërkohet? Ku na çon kjo perspektivë?
- Roli i ruajtjes së gjuhës në lidhje me identitetin e komuniteteve të diasporës
- Të dhëna lidhur me nivelet e përdorimit të gjuhës
- Ndryshimet mes brezave / ose grupmoshave të ndryshme në lidhje me përdorimin e gjuhës, në lidhje me qëndrimin ndaj gjuhës dhe identitetit arbëresh
- Të dhënat demografike në komunat arbëreshe – tendencat në popullsinë arbëreshe

[1] <https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages>

[2] [Framework Convention for the Protection of National Minorities - National Minorities \(FCNM\) - www.coe.int](https://www.coe.int/en/web/framework-convention-for-the-protection-of-national-minorities)